

Yeni eserler**Elliot Carter'ın modern konsertosu**

Bundan yedi yıl önce, Ford Vakfı pianist Jacop Lateiner'e yeni bir konser hazırlı yabilmesi için 5000 dolarlık bir bağışta bulundu. «Yaradılış itibariyle tenbel bir insan olduğum için» diyor Lateiner, «Sadece yeni olduğu için bir kaç defa çalacağım bir eseri öğrenmekle vakit kaybetmek istemedim.

Ne kadar zor olursa olsun, istiyordum ki çalışacağım eser bundan yıllar sonrası için de bir kıymet olsun ve öyle kalsın. İşte bu düşüncemden dolayı modern müziğin orijinal ve karışık bestelerini kompoze eden Elliot Carter'e müracaat ederek benim için piano konsertosu bestelemesini istedim.»

Carter, ismarlanan konser toyu ancak bir yıl önce bitirip Lateinere teslim edebildi. Lateiner 9 ay süreyle bu konserto üzerinde geceli gündüzlü çalıştı. Bununla da yetinmiyerek 2 aylık bütün konser angajmanlarını iptal etti. Ve Bostondaki Steinway deposunda kendini hapsederek konser gününü bekledi. Niha yet geçen hafta Eric Leinsdorf'un yönetimindeki Boston Senfoni Orkestrası eşliği ile Konserto ilk olarak sanat dünyasına takdim edildi. Lateiner bu konserinde çalışmalarının semeresini gördü. Modern müziği sevmeyen dinleyicilerin bir kısmı eserin birkaç yerinde her ne kadar yer yer ürpertiler geçirdilerse de konserto tümüyle büyük başarı kazandı.

Eser anlam bakımından bestecinin 1959 yılında yazdığı 2 numaralı yaylı sazlar kuartetine çok benzemektedir. Bu konsertoda da, kuartetin de olduğu gibi her enstrüman dikkati kendi üzerine çekebilmek için sanki grup tedavisindeki ruh hastalarının hezeyanlarına benzer şekilde velle ve gürültü yapıyorlardı. Carter konsertosunu beşerin cemiyetle olan anlaşmazlığı olarak nitelendirmektedir. «Piano doğmuştur. Orkestra pianoya söyleyeceği şeyleri öğretir. Fakat piano kendisine öğretilen şeylerin hatalı olduğunu ve orkestranın gerçeği bilmediğini anlar. Böylece pianoyla orkestra arasında bir mücadele başlar. Mücadeleyi Piano kazanır. Fakat bu zafer Charlie Chaplinvari acı ve kederli bir kaç kırık tuş darbesiyle biter. Eserin birinci kısmında Piano orkestranın hegemon yasını çarçur eden bir yavaşta içerisinde kabul eder. Fakat yavaş yavaş bu yoldan ayrılarak kendi egemenliğini ilân eder. Gök gürültüsünü andıran renksiz ve ahenksiz seslerle Orkestra Pianonun çıkışını yermeye çalışır. İkinci ve son kısımda Orkestra pasif bir gerileme içine girer. Piano ise ateşli ve hızlı resitatiflerle kendini gösterir. Bu resitatifler arada bir üç nefesli ve dört yaylı sazdan bileşik bir armoni tarafından durdurulur. Ve konserto pianonun sessiz ve düşündürücü bir pasajı ile sona erer.» «Bu final» diyor Carter. «Beşerin, yanlış yönetilen bir toplumdaki ayrışmasını temsil etmektedir.» Eser son derece güç ve orijinal bir ritimle yazılmıştır.

Amerikanın en tanınmış modern bestecilerinden biri olan Carter, Massachusetts teknoloji enstitüsünde müzik Profesörüdür. Diğer bütün modern besteciler gibi Car-

ter'in de bestelerinden çok az bir maddi menfaati olur. Bu sebeple Carter şöyle bir muhakeme yürütür, «Para kazanmadıktan sonra en iyisi insanın zevk aldığı bir şey üzerinde çalışması. Bir eser üzerinde insan en azından aylarca ve hattâ bazan senelerce çalışıyor. Sonra basit fikirler beni son derece sıkıyor. Zaten ben kimsenin henüz işitmediği orijinal şeyler yazmak istiyorum.»

Çeviren: Nazan SEBER